

ingenting at bestille. — Og Afhængighed af de allernærmeste Omgivelser bliver langt værre end Afhængigheden af Verdensmarkedet i Almindelighed; thi tænke vi os i Afhængighed af Roeverandører, f. Eks. fra Nordtyskland, ville vi dermed være afhængige af den første den bedste Spekulant, der ser sin Fordel ved at lamme vor Industri og derfor byder en Ubetydelighed mere for Roerne, end vi give. — Staten maa da give tabt eller følge Trop med de højere Priser.

Hvis Staten ikke endnu under slige — langt fra usandsynlige Forhold — vilde opgive det hele som et mislykket, meget dyrt Eksperiment, vil der kun være een Udvej tilbage, nemlig med Magt at fremkalde den nødvendige Roedyrkning, og det kunde tænkes udført paa flere — men vist alle lige utiltalende — Maader: der kunde tænkes Oprettelsen af Tvangskontrakter, der paalagde Roedyrkerne at fortsætte den urentable Drift; men mon nogen vilde kalde det forsvarligt overfor dem, det gaa ud over?*) Snarere blev der dog vel Tale om Gennemførelsen af et andet socialdemokratisk Program-punkt — nemlig Ekspropriation af Jorden; saaledes som det fra et Par af Partiets Talere blev bebudet under Sagens Behandling i Tinget**); men atter dette vilde uvægerligt føre nye Konsekvenser med sig, og et Par af de nærmest liggende skal lige antydes.

I Almindelighed regner man, at kun en Fjerdedel af en Landejendoms Area kan dyrkes med Sukkerroer, da Jorden ellers ikke kan faa den nødvendige Hvile, og paa et Tidspunkt, da der dyrkes Roer paa 45,000 Tdr. Land (jfr. Bilag I, Kolonne 6), vil Ekspropriationen altsaa nødvendigvis komme til at omfatte et Landbrugsareal paa 14 à 15 □ Mil, hvad der efter Forholdene i Maribo Amt svarer til et samlet Areal — Skov, Eng o. s. v. indbefattet af 17 à 18 □ Mil eller næsten hele Lolland, og skulle vi til at ekspropriere en Ejendoms Landbrugsareal, maa vi selvfølgelig tage det hele, men det drejer sig her om Ejendomme til en Vurderingssum at ca. 150 Mill. Kr.***), og skulle vi have Ejendommene, maa Besætning og Inventar med: — saa ere vi straks paa 200 Mill. Og saa er Staten Landmand i stor Stil, den maa lave Smør og fede Svin, ellers gaar det slet ikke.

Men i alt dette maa man ikke glemme Hensigten „billigt“ Sukker; — man ligefrem eksproprieret med det for Øje at skaffe billigt Sukker til Trods for, at det giver Tab for det roedyrkende Landbrug; men naar det nu igen er Staten, der er Landmand og dyrker med Tab, som den ikke mere kan vælte over paa andre, saa maa man gøre sig klart, at netop dermed er det paa Sp. 2661 omtalte Tilskudssystem bragt til fuld Udvikling: — Staten bærer hele Tabet til Fordel for Befolkningen, men i direkte Afhængighed af Sukkerforbrugets Størrelse!

Under Sagens første Behandling i Folketinget berørtes ligeledes, hvilken Indflydelse Staten ved Overtagelsen af Fabrikkerne kunde tænkes at faa paa Lønforholdene for Arbejderne saavel paa Fabrikkerne som ved Roedyrkingen; men da dette Spørgsmaal i Virkeligheden slet ikke ligger for, skal man ogsaa her nøjes med en ganske kort Antydning af Ekspropriationens naturlige Følger.

Da Statens Overtagelse af Fabrikkerne, og hvad deraf følger, jo sker i den udtrykkeligt tilkendegivne Hensigt at skaffe billigt Sukker, er det dermed givet, at Staten ikke ved selve Overtagelsen faar bedre Raad til af højne Arbejdslønnen, end Fabrikkerne allerede nu have: — man „vil“ sælge Sukkeret billigt, følgelig bliver For-

*) I L. V. Birck: Sukkerets Historie, Side 133, findes oplyst, at det for Lolland-Falster og Møen drejer sig om $\frac{4}{5}$ af Herregaardene, Halvdelen af Bøndergaardene og $\frac{1}{7}$ af Husene.

***) Jfr. Folketingstidende 1911—12, Sp. 3404, 3427, 3434, 3435 3440, 3447 og 3448.

****) Jfr. Statistisk Aarvog 1911, Side 36—38 og 42.